

рих ворон у межах наданих у користування мисливських угідь) видаються Мінприроди України за формою встановленого зразка. Якщо використання диких тварин та ін. об'єктів тварин. світу не потребує затвердження лімітів і внесення до бюджету плати, то Мінприроди України видає дозволи на С. в. д. т. та і. о. т. с. протягом 3-х тижнів з часу одержання від користувачів заявки. В ін. випадках, а також за потреби одержати експертні висновки дозволи видаються протягом 2-х тижнів з часу встановлення ліміту та одержання від користувача документа, що засвідчує внесення плати, а також позитивного експертного висновку.

Дозволи на С. в. д. т. та і. о. т. с. мають бути зареєстровані в держ. органах Мінприроди України до початку С. в. д. т. та і. о. т. с., незареєстровані дозволи вважаються недійсними. Видані дозволи повинні бути повернуті за місцем видачі протягом місяця з дати закінчення строку їхньої дії з відмітками про факт використання диких тварин та ін. об'єктів тварин. світу, звітами про результати використання (із зазначенням місця реалізації, утримання, зберігання добутих диких тварин та ін. об'єктів тварин. світу), а також ін. інформацією, яка вимагалась від користувачів під час видачі дозволів. Користувачі, які без поважних причин не повернули за місцем видачі використані дозволи або не подали звіти про їхнє використання, до подальшого С. в. д. т. та і. о. т. с. не допускаються. Умови і підстави припинення права спец. використання об'єктів тварин. світу закріплені в ЗУ «Про тваринний світ». Зокрема, такими підставами є за-

кінчення строку, на який було надано відповідний дозвіл чи ін. документ на право їх використання; добровільна відмова підприємств, установ, орг-цій та громадян від використання об'єктів тварин. світу; припинення діяльності підприємств, установ, орг-цій та громадян, які використовували об'єкти тварин. світу, та ін.

Лит.: Екологічне право України. Особлива частина / О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), В. А. Зуев, І. В. Бригадир та ін. К., 2013.

В. В. Шеховцов.

СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ – вид права природокористування, що здійснюється на підставі спец. документів, фіз. і юрид. особами, за плату, відповідно до порядку й умов здійснення такого користування, передбачених законом України.

Видами С. в. л. р. відповідно до чинного ЛКУ є: 1) заготівля деревини; 2) заготівля другорядних ліс. матеріалів (живиці, пнів, лубу та кори, деревної зелені, деревних соків); 3) побічні ліс. користування (заготівля сіна, випасання худоби, розміщення пасік, заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин, збирання ліс. підстилки, заготівля очерету); 4) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського госп-ва, проведення наук.-дослідних робіт. Зак-вом можуть передбачатися й ін. види С. в. л. р., що, зокрема, здійснюється в межах ліс. ділянок, виділених для цього.

Особливості прав. регулювання порядку й умов здійснення С. в. л. р. передбачені рядом підзаконних нормат.-прав. актів, серед яких: Порядок С. в. л. р., Порядок видачі спец. дозволів на використання ліс. ресурсів, затв. постановами КМУ від 23 трав. 2007, Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат, затв. постановою КМУ від 22 жовт. 2008, Порядок заготівлі другорядних ліс. матеріалів і здійснення побічних ліс. користувань, затв. постановою КМУ від 23 квіт. 1996, Правила заготівлі живиці в лісах України, затв. постановою КМУ від 8 лют. 1996, Правила рубок головного користування, затв. наказом Держ. комітету ліс. госп-ва України від 23 груд. 2009, Правила використання корисних властивостей лісів, затв. наказом Мінагрополітики України від 14 серп. 2012, та ін.

ЛКУ визначає декілька підстав виникнення такого права природокористування, а саме: спец. дозвіл і (у деяких випадках) договір. Так, користування лісами (довгострокове тимчасове) – це засноване саме на договорі строкове платне використання ліс. ділянок, які виділяються для потреб мисливського госп-ва, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і осв.-виховних цілей, проведення наук.-дослідних робіт. Примірний договір довгострокового тимчасового користування лісами затверджено наказом Мінагрополітики України від 7 верес. 2012 № 551.

Осн. підставою виникнення С. в. л. р. є спец. дозвіл (лісорубний квиток або ліс. квиток), що видається безоплатно. Зокрема, спец. дозвіл на заготівлю

деревини в порядку рубок головного користування видається органом виконавчої влади з питань ліс. госп-ва АРК, центр. органом виконавчої влади, що реалізує держ. політику у сфері ліс. госп-ва, а спец. дозвіл на ін. види С. в. л. р. – власниками лісів або постійними лісокористувачами.

На виділених ліс. ділянках можуть використовуватися лише ті ліс. ресурси і лише для цілей, що передбачені виданим спец. дозволом. Спец. дозвіл видається власниками лісів або постійними лісокористувачами у встановленому порядку також на проведення рубок та ін. робіт, пов'язаних і не пов'язаних із веденням ліс. госп-ва. Форми спец. дозволів і порядок їх видачі затверджуються КМУ.

ЛКУ також встановлює підстави припинення С. в. л. р., серед яких: 1) добровільна відмова від використання ліс. ресурсів; 2) закінчення строку, на який було надано право використання ліс. ресурсів; 3) припинення діяльності лісокористувачів, яким було надано право використання ліс. ресурсів; 4) порушення правил і норм, умов спец. дозволів на використання ліс. ресурсів; 5) використання ліс. ресурсів у способи, які негативно впливають на стан і відтворення лісів, призводять до погіршення навколишнього природ. середовища; 6) порушення встановлених строків справляння збору за використання ліс. ресурсів; 7) використання ліс. ділянки не за цільовим призначенням; 8) невідшкодування в установленому порядку збитків, заподіяних ліс. госп-ву внаслідок порушень ліс. зак-ва, та невиконання вимог щодо усунення виявлених недоліків.

Припинення права використання ліс. ресурсів здійснюється в установленому порядку шляхом анулювання лісорубного квитка або ліс. квитка тими органами, які їх видали. Також законом можуть бути передбачені й ін. випадки припинення права використання ліс. ресурсів.

Лит.: Шершун С. М. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. н.: 12.00.06. К., 2005; Екологічне право / за ред. А. П. Гетьмана. Х., 2013.

Е. Є. Туліна.

СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ – використання природ. ресурсів громадянами, підприємствами, установами й орг-ціями на підставі спец. дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за плату для здійснення виробничої та ін. діяльності, а у випадках, передбачених законом України, – на пільгових умовах.

Порядок, умови та підстави здійснення С. в. п. р. регулюються цілою низкою нормат.-прав. актів, зокрема, ЗУ «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про рослинний світ», «Про охорону атмосферного повітря», «Про мисливське господарство та полювання», КУпН, ВКУ, ЛКУ, постановою КМУ від 13 берез. 2002 № 321 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови КМУ від 10 серп. 1992 р. № 459», постановою КМУ від 10 серп. 1992 № 459 «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах території та

об'єктів природно-заповідного фонду і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення», постановою КМУ від 23 трав. 2007 № 761 «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів», наказом М-ва охорони навколишнього природ. середовища та ядерної безпеки України від 25 квіт. 1999 № 115 «Про затвердження Правил видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення» та ін.

С. в. п. р. не може здійснюватися вільно, без отримання у встановленому порядку спец. повноважень на користування певними природ. ресурсами. Зазначені процедури, незважаючи на відмінності, мають однакові для спец. природокористування риси – передбачають надання (закріплення) певного природ. ресурсу (об'єкта) чи його частини конкретному суб'єкту для певних цілей з визначенням умов надання у користування природ. ресурсу.

Однією з головних ознак спец. природокористування є мета його здійснення. На відміну від заг. використання природ. ресурсів, що передбачає задоволення власних життєво необхідних потреб, спец. – характеризується використанням природ. ресурсів у госп., виробничій діяльності, для галузей економіки тощо, як правило, для отримання прибутку та ін.

Для здійснення спец. природокористування необхідним є отримання дозволу на використання конкретних природ. ресурсів у межах затв. лімітів, що видається компетентним держ. органом,